

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe un sem. . . 12 Cor.
Pe o lună . . . 2 Cor.

Nrul de Duminică

Pe un an . . . 4 Cor.
Pentru România și
America . . . 10 Cor.

Nrul de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe
an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA
Deák Ferencz-utca 20.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Multimite publice și Loc de-
schis costă fiecare șir 20 fl.
Manuscripte nu se in-
polază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Biruința adevărului.

De Eugen Brote,

fost vicepreședinte al partidului național.

Aniversarea nașterii Domnului nostru Isus Hristos, este sărbătorită în mod solemn de întreaga lume creștinească de pe fața pământului. Câți sânt însă cari în aceasta mare zi de sărbătoare se pot considera ca adevărați și credincioși învățați al dumnezeescului Învățător? Câți sânt cari cu conștiință curată pot mărturisi că ființa lor este pătrunsă de cuvântul adevărului evanghelic și că se află pe drumul luminii, al întemeietorului comunității creștinești din care fac parte, și sărbătoresc astăzi pe Fiul lui Dumnezeu cu inimă plină de recunoștință pentru fericirea isvorită din învățăturile înțelepte?

În cele nouăsprezece veacuri ale existenței sale creștinismul a pierdut mult din originalitatea și puterea sa. Urmașii marelui Învățător au slăbit din veac în veac în darul propovăduirii, și în turma tot mai numeroasă a creștinilor s'au ridicat noi conducători, cari în căutarea după drumuri nouă ale fericirii au tras după sine și pe alții. Astăzi se găesc mulți din ei care primesc hotezul și vor să fie ca și ei, cari n'ajung niciodată în viața lor decât dea bine seamă de datorințele ce le împune lor aceasta taină, nici nu pot să-și câștige încrederea hotărâtă în făgăduințele învățăturii creștinești. Mulți din creștini sânt numai cu numele creștini; unii mai păstrează formele exterioare pentru ochii lumii, alții

se leapădă și de aceste și ca »liber-cugetători« se consideră ei înșiși pe sine ca învățați, cari pot să se lipsească de orice credințe și forme pentru a găsi drumul adevărului și al luminii.

Este evident că nimeni nu se poate împărtași de făgăduințele creștinismului, care nu crede în ele sau care nu urmează drumul arătat de acesta, precum nu poate fi nimeni un membru devotat al oricărei comunități și nu poate să se facă părtaș de binefacerea ei, când nu respectă regulile și așezămintele comunității.

Concepția creștinătății este atât de largă și de înaltă încât și necredinciosul, mândrul, păcătosul și sumetul este îngăduit în comunitate. Pentru nimeni nu există nici un fel de silă de a crede mai mult decât poate și decât vrea. Însă în măsura, în care cineva se îndepărtează de la credință, se îndepărtează și de la împărăția lui Dumnezeu. Împărăția lui Dzeu cuprinde binele obștesc și binele individual, nu numai pentru viața pământescă trecătoare, ci și pentru viața de veci, care este o făgăduință principală a creștinismului. Libertatea fiecăruia a crede cât poate și cât vrea a împins pe mulți, mai ales din tagma cărturarilor, a se îndepărta de învățarea și de credința în Dumnezeu și de el însuși. Buzându-se pe taina științei și pe cunoștința din acei ce făceau asemeni încercări, au stabilit »legi neclintite ale naturii«, cărora este supus universul; totul, viu și mort, trebuie să se învârtiască în conformitate cu aceste legi fără cea mai mică abatere.

Viața spirituală și morală, și ea un produs numai a materiei, a fost codificată după trebuințele sociale și cu scopul a face cu puțință existența societății omenești. Fericirea obștească sau cea individuală nu putea să rezulte pe aceste drumuri decât din avere, onoruri și desfătări. Este în natură — așa ne spun rezultatele acestor cercetări științifice — o luptă continuă după existență, și cine este mai tare învinge.

Nimeni nu s'a pus în calea celor ce au pornit pe drumurile »naturalismului« și ale materialismului, ei au mers în draga lor voie până unde au voit, și n'au fost supărați decât de adâncă lor nemulțămire ce se încuibase în sufletele lor și de pesimismul ce cuprinsese ființa lor. Fericirea, nici cea obștească, nici cea individuală, n'a găsit loc în clădirile măiestre ale științei și filosofiei iar creștinismul a rămas ca o stâncă neperitoare în mijlocul frământărilor neputincioase ale omenirii. Din toate silințele și eforturile spiritelor, cari s'au făcut în decurs de atâtea veacuri n'au rezultat nici măcar simțământul vre unei modificări sau perfecționări a învățăturilor creștinești. Din contra cei raționali, materialisti și naturalisti, se întorc nocivi și printre cărturari și învățați este vorba nu puțin de o anumită »criză« care este consecința că știința și filosofia nu exclud credința, și că ea și ea au aceeași țintă, deși drumurile lor se deosebesc și se găesc pe diferite tărâmuri. Știința ajunge pe drumurile ei luminate la un punct unde toate se întunecă și mintea omenească cea mai ageră nu le poate străbate. La acest

Moș Crăciun.

Moș Crăciun cu barba albă, Moș Crăciun cu traista plină,
Oaspe vechiu și-atât de darnic al copilăriei mele,
Când te-ai în sat te-asteapță toată casa cu lumină,
Când te-ai cu cântec și cu crai ceteți de stele.

Tu mi-te strecuri în taină pe la fiecare poartă,
Cu pășirea la tipilă nu lași urme pe zăpadă,
Dar te simte-acoperișul oropsiților de soartă,
Când lași binecuvântarea peste capul lor să cadă.

Tu cobori și 'n sara asta, tu cobori ca altădată,
Pe pământul greu de rele, sol hărăzn de gânduri bune,
Și 'nveșmânți 'cun vâl de pace răzvrătirea 'nvisorată...
Cum te-asteapță 'n sat la mine!... Du-te, du-te Moș Crăciune!

De nu fi-o fi peste mână, treci și pe la poarta noastră,
Biața mama 'ngândurată azi e singură la casă,
Tu măcar o rază 'n suflet îi trimite prin ferestră,
Când vezi neatins și vinul și colacul de pe masă.

Șapoi pleacă Moș Crăciune — pe oriunde-și duce darul
Bătrânească și curată și cinstita noastră lege...
Dar în lumea mea străină nu 'ncearca să treci hotarul,
Căci și sufletul și casa fi-s închise-aici, moșnege!

Budapesta

Octavian Goga.

Viața literară.

Ceva despre teatru. — Teatrul și literatura.
— Curentul de azi. — Succesul dramelor
istorice. — Despre plesile d-lui Delavrancea.
— Critica teatrală. —

De Ilarie Chendi.

Este sigur, că n'a fost o epocă mai prielnică pentru teatrul românesc ca cea de astăzi. Nu vorbesc despre teatrul din Ardeal, căci acolo s'a proclamat de mult principiul stărei pe loc. La București însă s'a pornit de câțiva ani o mișcare foarte puternică. Cum s'a produs această favorabilă schimbare, — când acum câțiva ani sala era pururea goală și publicul veșnic rezervat și indiferent, — este greu de stabilit. Probabil că discuțiile din presă și din parlament în jurul stărilor teatrale de supt direcția trecută a d-lui Al. Davila să fi deșteptat în public interes și îndemnuri pentru urmărirea cu mult mai mult zel a acestei instituțiuni culturale. Căci iată acum avem două teatre, unul al statului, la care directorul se schimbă odată cu guvernele, și altul particular, în frunte cu dl Davila. Și le merge bine la amândouă. E o imbulzeală și o goană după bilete, ca nici-odată.

O constatare și mai îmbucurătoare trebuie s'o facem cu privire la literatură. În anii trecuți scriitorii noștri, cu excepția d-lui Caragiali, erau cu totul străini de teatru. Piese nouă nu se scriau, decât de diletanți și de pensionari. Incolo repertoriul întreg era compus din traduceri și din Alecsandri. Se mai săvârșia apoi și păcatul, că în comitetul teatrului guvernele nu numiau pe

scriitori, ci considerau acele locuri din comitet drept prilejuri pentru căpătuirea oamenilor de partid. Lucrurile s'au schimbat însă. Actualmente avem în comitetul teatrului pe d-nii Gh. Coșbuc și Al. Brătescu-Voinești, prin urmare o garanție mai mult, că producțiile mediocre vor fi respinse. Poate acestei împrejurări este a se atribui și faptul, că scriitorii se apropie acum cu mai multă încredere de teatru. Se dau semne de un început de literatură dramatică. Poeți și prozatori, cari până acum n'au încercat de loc acest gen, se prezintă cu lucrări serioase. Și când e vorba de o premieră originală, parcă s'ar găti lumea de sărbătoare. Un câștig mare acesta, căci înseamnă că orizonturile s'au lărgit și că literatura este în perspectivă de a intra într-o fază de rodnicie mai mare și mai multilaterală.

După cum se desemnează gustul public, s'ar părea că vizitatorii teatrelor se împart în două categorii: în cei cari simt o atracție deosebită pentru piese ușoare, spirituale, cum se pare în deosebi pe scenele franceze, și în cei cari preferă drame naționale, cu subiecte din trecutul nostru. Amândouă aceste curente sunt destul de bine accentuate. Unul este publicul, care aleargă la »Măgarul lui Buridan«, jucat la teatrul modern, și altul care se imbulzește la admirarea morții lui Ștefan cel Mare. Semnificativ este că acest din urmă curent crește. Se vede că nevoile vremii de azi și preocupările naționaliste îndrumă gustul cu dinadinsul în direcția asta. Avem un public bun, sentimental, însuflețit pentru virtuțile neamului, gata a primi cu entuziasm tot ce se produce pe acest teren.

Mai cu seamă lucrările de cuprins istoric sunt savurate. E un bine acesta, căci teatrul

punct se sfârșește și nădejdea biruinței omenesci pentru viitor. De aci pornesc drumurile credinței ce duc spre împărăția lui Dumnezeu. Nu toți știu să le umble. Unii nici nu le caută, alții pornesc pe ele și se întorc mai curând sau mai târziu, și numai puțini au tăria sufletească ale umbla până în capăt. Pilda evangheliei cu boierul care a întrebat pe Isus ce are el să facă ca se moșteniască viața de veci este aceasta privință foarte instructivă, și astăzi tot așa de adevărată ca acum o mie nouă sute de ani. Câți din creștini sânt astăzi gata a renunța la averea lor, a lăsa casa, părinții, frații, femeia, fii și a urma lui Hristos? Și pentruca să facă aceasta nimic alta nu se cere decât voința. Voința aceasta lipsește la toți câți n'au credință. Credința însă nu se poate așeza în sufletul omenesc stăpânit de egoismul neînfrânat, care vrea să strângă toate bunurile pentru sine și consideră viața numai ca o luptă pentru existență. Acest creștin numai cu numele a pornit poate și el pe drumurile evangheliei, n'a ucis, n'a furat, n'a fost măturie mincinoasă, a cinstit pe tatăl său și pe mamă-sa, dar când a auzit glasul lui Isus, ca să se lapede de toate bunurile lumesti, s'a întors înapoi, sau în cazul cel mai favorabil s'a oprit pe loc. Dacă și-ar fi dat bine seamă și dacă și-ar fi înfrânat în aceste momente hotărâtoare ale vieții sale egoismul ar fi trebuit să recunoască că bunurile sale lumesti nici nu sânt în adevăr ale sale. Căci el n'are putere a le păstra și a le feri de peire. Experiența altora de toate zilele și poate și ale sale proprii putea să-l învețe și să-l deștepte în orice clipă poate să devie din bogat sărac și în orice clipă poate să rămână fără soție, fără copii, fără rude, și fără casă. Ce dar se cere lui? Nimic altceva decât să privească lucrurile așa precum sânt în realitate și să aibă voința a urma lui Hristos, cu făgăduința a moșteni împărăția lui Dumnezeu. Pentru omul stăpânit de firea egoistă, care se leagă de bunuri lumesti inchipuite, această făgăduință nu este atrăgătoare. Ea n'are puterea

a-l determina să renunțe la plăceri și onoruri, pe care le gustă și le simte, de dragul unei făgăduințe.

Nimeni nu se întoarce din ceice au părăsit viața pământească și nimeni nu știe în ce mod se desfășură viața de veci. În orbirea sa egoistul crede a pro ede cu minte a se ținea de posesiunea sa și nu de făgăduințe, cu atât mai mult cu cât știința nu este în stare să-l conducă pe căile făgăduinței. Și aceasta pedecă de care se lovește creștinul șovăitor nu reclamă pentru învingerea ei efortări extraordinare, ci iarăși numai voința. Firește, aceasta voință nu poate fi luată de individualități, cari se consideră fiecare pe sine de centrul lumii, în jurul căruia trebuie să se învârtă toate, nici de aceia cari se razimă pe săbiciunea omenescă, pe avere și pe onoruri și găsec în desfătări scopul vieții lor. În sufletele acestora voința a crede nu răsare decât atunci când prin suferințe grele și de tot soiul ei au făcut experiențe amare despre rătăcirea lor. De-abea prin aceste suferințe, pe care tot ei și le-au creat, sufletul omenesc rătăcit pe drumuri greșite se plămădește ca prin un »Doamne-ajută« să deschidă porțile voinței a crede. Acest »Doamne-ajută« este recunoștința neputinței sale de-a înainta pe calea aleasă de el, este condamnarea vieții sale de până aci. Pe aceleași porți pe care a intrat credința în făgăduința împărăției lui Dumnezeu a eșit din sufletul lui egoismul desfrânat, iubirea mamonului și bizuirea în oameni. Cu »Doamne-ajută« în suflet s'a revărsat și lumina adevărului, care îi arată și cărările mântuirii, desemnate cu perfecțiune neîntrecută de întemeietorul creștinismului. În sufletul, care n'a fost cuprins de cătușele egoismului și ale materialismului, și astfel nici n'a avut trebuință de o plămădire prin suferințe, se coboară împărăția lui Dumnezeu fără nici o piedecă. Isus a dat expresiune acestui adevăr prin cuvintele frumoase: »Lăsați pruncii să vie la mine, și nu-i opriți pe ei, că a unora ca acestora este împărăția lui Dumnezeu«. Și cei săraci, cari nu vin în pozițiune a rătăci

prin iubirea mamonului și a onorurilor, și experiează pe fiecare zi că »tot darul de sus vine« și nu dela oameni, stau în mod firesc mai aproape de împărăția lui Dumnezeu. Adevărul creștinismului este prin urmare mai biruitor în straturile largi ale poporului, decât în clasele superioare aș-puse multor ispite.

Aniversarea nașterii Mântuitorului, care înseamnă biruința adevărului pentru trecut, pentru acum și pentru toți vecii, să ne fie un prilej tuturora, mari și mici, bogați și săraci, învățați și neînvățați, ca să ne examinăm fiecare în parte încât adevărul propovăduit de Fiul lui Dumnezeu a găsit calea în sufletul nostru și a străbătut ființa noastră. Acest examen ne va fi spre folos atât în ceice privește individualitatea noastră proprie cât și obștea poporului. Adevărul rămâne același, ori este vorba de unul, ori de toți. Rezultatul cercetărilor noastre conștiințioase ne va convinge încât ne găsim pe calea dreaptă și încât ne-am abătut dela ea. Impărăția lui Dumnezeu, care nu este numai o făgăduință pentru viața transcendentală, ci o realitate, să fie ținta aspirațiilor noastre individuale și obștești. Nimic nu ni se cere decât voința a intra în ea, căci drumurile stau deschise și luminate înaintea noastră. Cei patru evangheliști Mateiu, Luca, Marcu și Ioan au consemnat cu credință fiască cuvintele de îndreptare ale marelui Învățător pentru fiecare care vrea să le cunoască. Experiența de toate zilele ne dovedește cu prisos că abătându-ne din acest drum al creștinismului adevărat, rătăcim. Răul, care urmează din rătăcirile noastre, nu este o pedecă măsurată de un judecător mai înalt, ci o urmare firească a pașilor greșiți. Creștinismul nu este un idealism nepractic, ci din contra singurul, care produce succese.

Preamăr-m astăzi numele sfânt al întemeietorului și îl preamărim nu numai cu rugăciuni și cântări, ci mai ales cu voința hotărâtă și cu strădania vecinică a umbla în totdeauna căile lui.

astfel în rolul său educativ. Dar este în același timp și un neajuns, căci se creiază un spirit prea mare de toleranță, din punctul de vedere al valorii literare a pieselor. În dramele istorice și în special în cele scrise de diletanți, se operează de obicei cu decorurile, cu declamația, cu vorbe late și cu efecte drastice. De aceea se întâmplă așa de des ca să prindă rădăcini pe scenă și piese cu totul mediocre. Anul trecut de pildă s'a jucat o năsdruvânie istorică, zisă »Ultimul vâltar«, și a avut un succes destul de mare. Căci nu e nimic mai ușor decât a face zgomot cu subiecte naționale. Ventura, Duțu-Duțescu și alți scriitori de umplutură au secerat și ei aplauze și au câștigat tantieme cu astfel de drame, dar literatura însăși n'a profitat nimic pe urma lor.

Nu vroi să pun în aceeași categorie pe d. Delavrancea, care în acest an ne-a dat două drame istorice »Apus de soare« și »Viforul«. D-sa este un scriitor popular și recunoscut. S'a afirmat autoritatea pe terenul prozei noastre, unde ne-a dat în adevăr bucăți de artă fină, cum sunt cele cuprinse în volumul »Intre vis și viață«. A făcut însă o pauză lungă de mai bine de zece ani și lumea se desobocinuise a-l mai vedea revenit la munca literară. Și a fost o surprindere, când

acum, la vârsta de 50 de ani, d. Delavrancea apare într-o ipostază cu totul necunoscută, într'un gen pe care nu-l cultivase niciodată. Talentul dramatic este și el ceva firesc și acela care-l are, simte în sine îndemnul de a-l manifesta la timp. Cazuri, ca cine-va să înceapă a scrie într'un anumit gen, numai la o vârstă mai înaintată, sunt mai rare. De-aci curiozitatea generală pentru lucrările d-lui Delavrancea.

Nu-i vorbă, curiozitatea multora a fost satisfăcută. D. Delavrancea a dovedit că cunoaște bine șurubăria teatrală, știe cum să imbine o acțiune și ce elemente să întrebuițeze, pentru a produce efect. Momentele istorice, pe cari le dramatizează, sunt de natură de a interesa pe ori și cine. Iar talentul de a da operelor sale un caracter patetic, prin puterea și frumusețea limbei sale, nimeni nu-l contestă. Și iată cum prin aceste calități a reușit să-și facă cele două drame dintr'odată renumite, jucate cu succes și vândute bine în librărie. Și e foarte bine că place. Literatura aceasta cu tendinți își are rostul ei, mai cu seamă când e îmbrăcată într-o limbă frumoasă. Firește însă nu poate fi atât de bună părerea când vei judeca piesele d-lui Delavrancea după oare-cari norme estetice. Și de aci deosebirea de convingeri între critici asupra »Apusului« și a »Viforului«.

De altfel despre critica dramatică de astăzi nu sunt multe de spus. În general ea nu există. Odinioară, pe când trăiau Racoviță-Sfinx, Gion și alții, mai erau rubrici permanente la ziarele bucureștene, în cari se trata despre teatru. Astăzi serviciul acesta de informatori teatrali îl săvârșesc reporterii politici, cari prin urmare sunt chemați a raporta despre mișcarea dramatică, și nu orice fapt divers, fără nici o pregătire anterioară. Și se întâmplă minunea, că opiniile acestor reporteri se deosebesc după caracterul politic al autorului și al gazetei în care este apreciat. Dacă d. Florescu de pildă, sau d. Delavrancea, cari sunt conservatori, debutează la teatru, ziarele conservatoare scriu imnuri, iar cele liberale păstrează rezerva de rigoare. Și asta nu mai este critică dramatică.

Nu se pot numi critice dramatice nici analizele lungi și greoaie ale lui A. Dragomirescu, ale cărui serii dramaturgice înspăimântă pe cetitori. Singurul remediu în această privință ar fi, ca directorii de teatru să deschidă porțile pentru literatură de astăzi, să-i pună în contact mai intim cu talentele scenice și cu tot mecanismul teatral, înlesnindu-le astfel aprecierea și din punctul de vedere scenic. În tot cazul lipsa unei critice dramatice cu temei se resimte astăzi.

Neumann M.
furnisorul curții imperiale și regale

atelier de haine pentru bărbați, copii și femei în **Arad.**

O tâlcuire.

De N. Iorga.

V'am telegrafiat: »In casă nouă spirit nou. E în aceste cuvinte o muștrare?

Noi din România n'avem dreptul să vă muștrăm. Avem însă aatoria să vă sfătuim și avem puțința de a vă sfătui, pentru că, stând departe, avem perspectiva. Dv. duceți lupta, noi o vedem, desfășurându-se, în liniile ei largi. Și poate că avem mijloace de a vă descoperi dușmanii în mișcările lor pe care în vălmășag le pierdeți.

Cine n'a avut greșeli? Ale sale și ale epocii sale. Mai mult rău fac acestea. Și ele se pot semnala fără supărare.

Epoca veche, reprezentată, la Dv. și la noi în multe persoane încă, a avut neajunsul că s'a finit, între idealul cel mai curat și realitatea cea mai rodnică, la mijloc, acolo unde se pot ridica de jos toate miasmale și unde, de sus, lumina deplină nu poate răzbate prin negurile care întovărășesc toate începuturile. În această zădarnică lume nelimpede vine de sus teoria rău încheagată, iar de jos interesul personal lacom de biruință.

»Spiritul nou« e pentru mine ideea în locul ideologiei și chibzuirea altruistă a realității în locul exploatarea ei egoiste. Una se îmbină cu alta în chip nedespărțit. »Spiritul nou« cere să știi bine ce vrei și ce poți: să nu te depărtezi niciodată de ce ai trebuit să voiești și să nu părăsești niciodată terenul pe care ai descoperit că poți. Recunoscând odată pentru totdeauna scopul fiii noastre și izvorul puterii noastre, aruncăm în luptă formula de crez nou: Pentru noi, prin noi!

La Vatră.

Gânduri prilege.

De M. M. M.

De când asculți, prelung, de candela ce se scutură în petă țena odai în clipa când cel mic șuieră de crivat se năpustise hulaud, prin hore, zăpăcind fiacările din vatră cari palpaiau molcom încluse în lumina viorii.

Pălind încet, lumina candelor murea, aruncând în umbre subțiri un văl de întunecare semi-obscur prin străvezul caruia zimbând obosit, chipul Maicei Domnului privea blăjin și înduioșat cele din urmă licări ale luminutei albe, din candela de argint.

Focul liniștit din vatră și viscoalea de afară, în calmul înconjurului meu neturburat, îmi ridică perdeaua întunecului ca printr'o vrajă și în privirile viu ațintite la luminile viorii ale flăcărilor, ochii minții mele cutreeră în fulgerarea clipei, toate depărtările trăind momentul acela, cât ai tclipi odată, cu toate sbuciumările, — întreagă viața omenirii acesteia, cât o cuprinzi cu gândul.

Un furnicar imens, frământat în răscoliri învârtite, ceva ca un val ce se rostogolește uriaș și în care mișună potopul cutropitor al oamenilor ce se sbat neconțenit cu aceleași forțe, ca să se ridice deasupra biruitorii, pentru a cădea mereu înfrânți, supt aceiași nevăzută putere ce îi apasă îndărăt de unde s'au ridicat.

Văd stăpânitorii înpurpurați, zăbind licniți, sau oftând ușurați lângă căminul lor somptuos, poate singura dată cu adevărat mulțumiți de singurătatea ce-i desparte o clipă de tot poporul

Cruciata copiilor.

De Ioan Slavici.

Sfintele sărbători ale Crăciunului! — Ce erau ele odinioară și ce sunt azi!?? — Ne sângeră noue celor acum mai bătrâni inimile când ne aducem aminte de bucuriile copilăriei noastre și ne uităm în ochii oboșiți și reci ai copiilor de astăzi.

Aceeași e lumea, dar a slăbit credința, s'au instrăinat inimile, șovăie bătute de indoială mințile, și steaua nu mai luminează ca odinioară, îngerii nu se mai furizează din casă în casă, dimpreună cu tăinicia zilelor mari s'a pierdut și farmecul lor, un fel de ceață s'a ridicat din adâncimi întunecate și s'a întins încetul cu încetul peste capetele ameteite.

»Fără indoială, că nu din răsfașare au ajuns cam pretutindeni în Franța părinții să-și îndrumeze copiii a nu se mai supune învățăturilor primite dela dascălii lor. — Au făcut-o, — zice Félicier Pascal în numărul dela 5 Decembrie al ziarului L'Éclair, — pentru a să le ocrotească conștiința.

»Nu li-a rămas decât să iee hotărârea de a se pune în rezistență și de a-și arunca copiii în luptă. Și iată că sârmane de ființe încă mici, intrate abia de curând în viață, sânt nevoite să facă ucenicie în ceea ce privește țaria de caracter și stăruința în alipirea cătră ideile ce fac parte din firea lor, căci li-au fost transmise ca moștenire, pentru care vor avea, poate, să rabde chiar de pe acum suferințe.

»Această intrare în luptă a copiilor pentru apărarea credinței și a moravurilor tradiționale nu ne aduce ea oare aminte de legendara cruciată a copiilor din evul mediu!?

Copiii din Franța au fost, precum știm, împinși la luptă în urma intervenirii Episcopilor care au oprit o mulțime de manuale întrebunțate la școlile publice.

Încă mai îndârjită e lupta, în care sunt puși copiii polonezi din Prusia, care sunt puși la pedepse grele pentru că stăruie să păstreze limba și legea părinților săi.

»Deși istoviți și după mai multe oare de arest chinuți de foame, — zice d. Henric Welschinger,

lor de patimi și rele; diplomați și șefi de state cari s'ar bucura și ei ca și cei de toate zilele, de ajunul Crăciunului, care le va fi făcut când-va în copilărie clipa lor de mare fericire, dar acum zămbesc în fugă distrați, nerăbdători și împietriți parca, pentru adevăratele mulțumiri; financieri, întreprinzători, industriali și negustori bogați unii simțind, cei mai mulți simțind plăcerea curată a sărbătorii așteptată cu suflet curat, — preocupati de grija de a nu lăsa să treacă prilejurile, din cari luxul avuții lor să nu-și primească obiceiurile și convenitele complimente poclonite măgulitoare și lingușoare, singurele satisfacții, care le încheagă întruparea, irezurilor lor de fericire; parveniți cocoșiți în slave de aureole false, vecinic în goana unor aspirațiuni tot mai înalte, șubrezi la suflute și seci la minte, fără Dumnezeu, fără de sărbători și fără de rosturi creștinești adorând idoli la ordinele întâmplărilor și în curentul modelor; burghezimea, simpla burghezime cu nenumeratele-i variații supt toate formele, aceasta pătură întinsă fără de grije peste gloata, vecinic îngrijorată a poporului, — masa bucuriilor mici simțite cu tot sufletul, acolo unde se bea și se mănâncă bine, cu îndestularea nefiretică ce le intrupează singura aspirație, în care le rezidă adevărata fericire pământescă; și din întreagă masa aceasta răsărită ca o floare rară pe o brazdă de pământ prea gras, unde cresc pusderii de flori de toate zilele, — aceea clasă de intelectuali, boemi cea mai mare parte, hrânindu-se cu aer, divinșând azuriul cerului, plutind peste aburii sătuluiilor de ce pământesteți, — diafani, subțiri și anemici ca sburătorii din povestea dragostei.

Sbuciumați, nemulțumiți și vecinic duși din ziua de azi, ei trăiesc departe cu sufletul, neîn-

— copiii aceștia, în loc de a se întoarce acasă, aleargă în biserică spre a aduna noue puteri morale pentru lupta viitoare și-și ridică mâinile spre Dumnezeu iubirii. — Mai ales fetițele rezistă cu mult eroism. — Ele șed cu ochii plecați, — scrie un învățător în »Germania«, — și murmură cântări poloneze. Le fac muștrări, le amenință: rezultatul e, că murmurul din ce în ce se întestește. Când melodia încetează într'o parte a clasei, ea pornește cu atât mai stăruitor în altă parte.

Cu toate pedepsele din ce în ce mai aspre, în anul 1906 au fost mai întâiu 40,000, apoi 60,000, în cele din urmă 120,000 copii, care s'au pus în grevă, iar la 1907 numărul s'a urcat la 140,000.

Nu numai în Polonia și în Franța se urmează lupta împotriva credinței și a obiceiurilor rămase dela străbuni. Pretutindeni în Europa sunt oameni de altminteri vrednici și dornici de bine, care, pornind din păreri deșerte, își închipuiesc, că se înalță înșiși pe sine, dacă se leapădă de lege și de obiceiuri, și duc societatea spre fericire, dacă stărpesc din inimile copiilor credința și pietatea către străbuni. Deosebirea e numai, că aiurea nu e, ca în Prusia și în Franța, organizația rezistența.

Nu e organizată îndeosebi la noi Românii nici în regatul ungar, nici mai ales în România, unde biserică abia ca de milă și pe cerșite mai are o slabă înăurire asupra educațiunii viitoarelor generațiuni. De aceea nu mai e Crăciunul ceea ce era odinioară, când bucuria era obștească și pornită din adevărată credință.

»Cu totul altfel li-e Crăciunul acestor multe mii de copii, care sunt martirizați pentru că în la legea părinților săi. Aceștia au adevărate sărbători de bucurie — nu pentru că primesc daruri dela rude, dela părinți ori dela prietenii acestora, ci pentru că lor le luminează steaua, li se furizează pe nevăzute îngerii prin case și le sunt zilele mari pline de farmecul tăinicii.

»Nu numai în Franța și în Polonia, ci și în Prusia rezistă cu îndârjire.

Ce oameni o să iasă din acești copii, care de mici au fost îndrumați spre îndârjire? — Unde o s'ajungă societatea noastră, dacă astfel ne pregătim copii pentru viață!?

țelegând bucuriile celor mici, nepricepând pe-a celor mari, — cu mulți Dumnezei cu și mai mulți idoli, departe de vatră, satisfăcuți în sbuciumul ce-i poartă din loc în loc, spre alte ceriuri, în alte țări, și în sfârșit gloata imensă a poporului unde există ascunsă fericirea adevărată; acolo văd micile ferestre luminate, văd trupuri svelte și mâni harnice migăind în sporul rosturilor de sfintele sărbători ale Crăciunului, bătrâni ce tropotesc și ei în graba micilor ajutoare, bătrâne ce aprind iasca în candelă, în cinstea mesiei din iesle și împătură cu grije, pomenile puse de-o parte pentru odihna răposaiților și nucile și merele și colăceii calzi păstrați în spuza vetrei pentru cei dragi de colindători, — și văd chipurile îmbujorate în gerul nopței, cu luminele ochilor, frumoșilor ochi schânteitori ai copiilor dela țară, trepătând sburdați și fericiti în mult așteptata lor noapte de veselie... ne dați ori nu ne dați!... Acolo bunul Dumnezeu plutește în văzduhul înstelat, cu chipul moșului Crăciun cu barba albă care le întinde mâna nevăzută, prin besna nopții și le umple traistele cu mirozenii și mulțimi de bunătați, câte le-a trecut cândva prin gând.

Acolo văd mâinile binecuvântate cari știu întinde mila, celei-lalte gloate, — mulțimei desmoșteniților, bătrâni, tineri și copilași cari târăsc după ei un întreg convoiu de mizerie și lacrimi, goi, neputincioși, schilozi și sfâșiați, drojdia aceasta amară, a omenirii, apoteoza cumplit de dureroasa tristei văi a plângerei.

...Dar e noapte. O răbufneală a vântului izbește vijelios o pală de omăt în ferestre și împrăștie frumoasele lumini aurii din vatră, cari se amestecă în fum cu tăciunii stinși. Cu magia limbilor

Nu! — așa nu avem să ne ferim.

Au pornit, ce-i drept, copiii în timpul evului mediu cruciată, dar n'au cucerit locurile sfinte, ci s'au prăpădit ca vai de ei. Nici azi nu ei au să frângă puterea celor lăpădați de lege. Nu ei vor aduce pe cel rătăciți în calea cea dreaptă a adevărului.

Are să fie rezistență, dar lupta trebuie s'o poarte bărbații în putere, părinții copiilor și cei însoțiți din dragoste cu dânșii.

Dacă e adevărat, că Dumnezeu iubirii e acela, a căruia întrupare o serbăm la Crăciun, noi ceie suntem pătrunși de adevărul acesta nu aruncându-ne în luptă îndârjită, ci prin semne de iubire avem să ne dovedim credința.

Dacă adevărat este, că numai iubindu-se între dânșii pot oamenii să se ferească, noi nu ca creștini, ci ca oameni stăpâniți de patimi ne aruncăm copiii în vâlmașia luptelor.

Ori și cât de urgisite ar fi faptele celor ce siluesc copii ori amăgesc să se lepede de legea, de limba ori de obiceiurile părinților săi, noi creștinii nu stăpâniți de mânie, ci cuprinși de milă avem să le stăm în față, căci ei, deși se socotesc învățați și cu minte, numai din neștiință și'n lipsă de judecată și-au pierdut credința.

Au trecut o mie nouă sute de ani dela nașterea lui Christos și nu s'ar bucura și astăzi milioane și iar milioane de oameni, dacă ar fi mințit cei ce au vestit-o și cei ce o mărturisesc și dacă nu prin o voință a toate covârșitoare s'ar fi întemeiat biserica creștinească de a pururea biruitoare.

S'au surpat împărății, s'au răsipit popoare, au perit lumi, s'au înfundat sisteme filosofice, iar biserica celui născut la Vicleiem se'ntinde biruitoare legând prin iubire om de om și popor de popor, seminție de seminție, și mereu se va întinde până-ce nu va fi ajuns să împreune toată suflarea omenească într-o singură turmă a singurului păstor.

De aceea este Crăciunul mai cu deosebire sărbătoarea copiilor care saltă de bucurie pentru-că prin nașterea lui Christos văd lumina viitoarei lor vieți.

Când ei pornesc să vestească sosirea zilei și ies cu steaua ori cu vitleimul, când se adună împrejurul pomului de Crăciun, ori își dau în

de foc vioriu s'a șters și umbrele tabloului din ochii minței. E atâta liniște, — oare vine Crăciunul? Un uruit greoi de căruță hodorogită, durue sdruncinat pe asfaltul străzii și oprește o clipă în loc, fluieratul de sirenă al crivățului, care străjuște singur, pe la obloane.

Unde sunt colindătorii și de ce nu aud răsetele arginții ale copiilor șglobii?

Inchiși după gratiile aurite ale colivii noastre dela orașe, ne pirotim ajunul Crăciunului în muzica tic-tacului ceasornicului.

Mi-aprind făclile aducerilor aminte și'n splendorile valurilor de lumină abundentă ce se revarsă în juru-mi, îmi răd ochii strălucind în scântirea de diamant a pulberii de zăpadă ce împodobeste îmbelșugat, gigancul meu pom de Crăciun... codrul de brazi albit de lună și de ninsori, — acolo departe, unde-mi stau prinse de ramuri toate bucuriile jocurilor, toate plăcerile și toate desfătărilor extaziate ale copilăriei mele senine și fără dureri...

Intr'un colțisor supt crengile împovărate de omăt, licăresc cristalurile curate ale unui adăpost frumos, ca dintr'o mie și una de nopți; se aude ceva, un cântec de șopot tremurat și dragăstos, povestea armonică și duioasă a unei simfonii de dragoste, — e un suspin, ce se stinge încet, purtat de jalea vântului, departe, departe... Se șgudue geamurile, bate cineva?

Oând pribeag, pe unde alergi... e viscolul... Dar prin vârtejul ce joacă danțuri fantastice și șgudue clănțanind giurgiuvelele, un petecut de cer, limpezit, arată steluța minunată dela răsărit, lucește viu, clipind des și tremurat ca geana înlacrimată a mamei în dor...

Unde sunt colindătorii?

vre-un alt fel bucuria pe față, ne înveselim și noi cei oboșiți de munca vieții și ne pătrundem de simțământul, că în adevăr prin nașterea lui Christos omenirea s'a renăscut pentru o mai binecuvântată viațuire.

Aceasta e cruciată în adevăr creștinească a copiilor, și acela care nu se moaie și nu se dă biruit în fața cetelor de copii ce saltă de bucurie, numai în clipa morții se va desțepta, ca să-și dea seamă despre marile rătăcirii, în care și-a petrecut viața muncită de îndoieli.

Politica noastră „tradițională“.

De Al. Valda-Voivod,
deputatul Ighiuului.

De un timp încoace, o seamă de oameni de ai noștri, încearcă să explice toate neajunsurile neamului românesc prin faptul, că partidul național român susține și astăzi politica tradițională, dinastică. Faptele, pentru noi dureroase, săvârșite de coroană sânt prezintate, ca faptele dinastiei întregi. Mare și fatală greșală. Ar însemna începutul unei epoce de dezastre dacă judecata aceasta greșită ar prinde rădăcini în opinia noastră publică.

Înainte de toate trebuie constatat, că a nu fi însuflețit de toți pașii coroanei nu înseamnă a nu fi dinastic. Tot atât de puțin urmează însă, că fiind Stan ori Bran nemulțămît cu o acțiune ori alta a șefului dinastiei, partidul nostru să țină cont de acea nemulțămire, și să-și schimbe cursul politicii sale. Faptul, că politica dinastică a poporului Român a devenit «tradițională» este de a se atribui împrejurării, că de sute de ani, toți fruntașii neamului nostru nu s'au abătut nici pentru un moment din calea dinastică. Pentru Românii din țările Habsburgilor lucrul acesta este firesc și se explică de sine. La tot cazul este însă semnificativ, că de când s'a întemeiat Regatul român, toți bărbații politici ai României, dela Brătianu-tată și Cogălniceanu, până la Brătianu-fiul și Tache Ionescu au aprobat politica tradițională, dinastică a partidului național român din Transilvania și Ungaria. Pecăt de puțin i-a venit aminte la noi vreunui conducător cu răspundere pentru soarta neamului, dela Clain până la Bunea, să facă politică Kossuthistă, tot atât de puțin s'a gândit vreodată vr'un bărbat de stat al României să ne îndemne la aventuri iredentiste.

Să fi fost și să fie oare șefi mișcărilor politice dela noi mai lași, mai lipsiți de demnitate, mai inconștii de forțele inerente poporului românesc, decât fraseologii criticiștii, cari cârtesc politica tradițională? Să fi fost și să fie oare bărbații de stat din Regat patrioți mai puțin inimoși, oameni cu orizonturi mai înguste, cu informații mai nesuficiente, decât cutare băiețandru de 20—26 ani, ajuns din Șunturug în «capitală»? Întreb.

Sfințită prin răbdare și suferințe de veacuri, botezată cu sângele altor zeci de mii de martiri și cimentată prin sute de ani de temniță, îndurată de atâți Români credincioși politicii dinastice, ea a devenit «tradițională» pentru-că s'a dovedit de singura bază politică posibilă pentru Românii din țările Habsburgilor.

Un popor compus din țărani, preoți, advocați și amploiați de bancă este silit să rămână în alvia evoluției line și a tacticei chibzuite. Numai astfel se poate susține și în același timp întări. În constelația actuală

a Europei și între raporturile particulare etnografice și politice din Austro-Ungaria, neamul românesc nu se poate abate dela politica sa tradițională, fără de a-și periclită dezvoltarea sigură și chiar existența. Nu pentru că am fi un neam de slugarnici, condus de oameni lași. Nici pentru că am aștepta, drept recompensă pentru credința noastră, bacșișuri dela dinastie. Nu! Ci cu totul din alte cauze. Înainte de toate, pentru-că este în contra firei poporului românesc de a face politică cu doi bani în trei pungi, ca d. e. Sârbii radicali, ori de a face politică gravamină, care duce, la sfârșit, ca d. e. cea Kossuthistă, — prin forța majoră a echilibrării raporturilor dinamice între diferitele neamuri din monarchie — totdeauna la dezastre și la ireparabile decepții naționale.

Faptul, că interesele dinastiei și ale neamului românesc, în multe privințe sânt identice și, că este numai chestie de timp și de aprețiere ca cei în drept să aibă puterea evenimentelor convinși, că lucrurile s'au dezvoltat până acolo, unde interesele congruente garantează, cu necesitate istorică, triumful final al politicii noastre tradiționale.

Acest moment se apropie în aceeași măsură, în care neamul românesc prin progresul său cultural și economic și prin maturitatea sa politică devine tot mai mult un factor de seamă în viața monarchiei.

Conjuncturi norocoase, d. e. devaluarea unor valori, cari până acuma treceau de irezistibile și reale, cu toate că erau întemeiate pe ficțiuni, pot accelera sosirea aceluia moment. Afară de consderațiile acestea prevestesc și semnele, cari se ivesc pe firmamentul vieții politice a monarchiei, apropiatul început al unei evoluții fericite pentru poporul nostru.

Mai este însă încă o considerație extrem de importantă, care impune partidului național român susținerea intransigentă a politicii sale. Partidul nostru disolvat și decretat mort prin guvern, opăcit în organizația sa, persecutat în persoanele conducătorilor și aderenților săi, nu poate răzbi, pe nici o altă cale, să susțină morală politică a întregului partid, compus din elemente atât de eterogene, decât pe calea politicii tradiționale, nesecatului izvor al credinței poporului într'un viitor fericit.

La cea mai mare măsură a acestei cale, ba chiar și pe urma unei interpretări echivoce a politicii dinastice — cum s'a făcut-o unii fruntași Bănățeni pe vremuri — îndată s'ar ivi inevitabil în toate ținuturile locuite de Români, din țara aceasta, ediția cea mai depravată și mai mârșavă a oportunismului politic: — burdismul!

Ce privește «încrederea în puterile noastre proprii», ea este tot pe atât de puțină valoare, pe cât «drepturile inalienabile omenesti», nu plătesc nimic cât timp acele puteri sânt prea slabe spre a dovedi, că drepturile aieva sânt «inalienabile».

«Puterile proprii» trebuiesc dezvoltate prin muncă de generații. Iar și când ar fi pe deplin dezvoltate, tot nu am putea exista în marea aceasta de neamuri, fără tovarăși și fără prieteni, necum să putem, în zilele noastre, renunța la nădejdea în scutul și sprijinul dinastiei.

Astfel privită chestia, rezultă, că chiar și dacă pentru moment dinastia nu ar evalua poate valoarea de factor politic a poporului românesc amăsurat realității, ori, că chiar

dacă dorind să țină cont de aspirațiile, îndreptățite ale neamului nostru, ea nu ar dispune încă de mijloacele de forță spre a-și realiza dorința, noi totuși am fi datori, în interesul viitorului cauzei noastre să rămânem credincioși politicii noastre tradiționale.

»Când norocul și schimbă pasul!
»N'aduc ani, ce-aduce ceasul!»

Vorba rămâne dreaptă și pentru popoare. Decepția experiențelor amare nu e permis să ne copleșască! Să ne aducem aminte de soarta lui Clain, Iancu, Șaguna, baronul Ursu, Dr. Rațiu, Dr. Bunea. De câte ori nu vor fi trebuit și sufletele acestea mari să-și înădușască sentimentul ferbinte al revoltei, cu ajutorul rezonamentului ree al minții?!

Clain mort în exil, Horia frânt în roată, Iancu insultat în Alba-Iulia, casele Doctorului Rațiu devastate și alături cu ei sute și mii de martiri ai politicii tradiționale, cari au murit cu nădejdea în suflet, că aceasta politică va mântui, când vremea se va împlini, neamul românesc din robie. Vai, câte figuri de eroi, pentru dramele pe cari le vor scrie în viitor, poezii poporului nostru, se găesc în trecutul acestui neam, trecut, care nu este altceva, decât un lanț nesfârșit de tragedii. Cum înaintașii noștri însă au luptat și au suferit, cu inima amărâtă, dar totodată plină de încredere în triumful final al cauzei, tot așa trebuie să facem și noi, cei de astăzi. Căci omul, al cărui soartă este să stea în slujba grea a politicii reale, trebuie să știe să supună sentimentul inimii, verdictului minții. Cu inima nu se poate face politică reală. În inimă se plămădesc ideile generoase, mari, idealele îndepărtate, dar mintea trebuie să dicteze omului politic activ pașii tactici ducători la țintă.

Considerațiile acestea i-au înduplecat pe antecesorii noștri să susțină până la moarte cu prețul martiriului ce l-a suferit politica dinastică. Noi, cei de astăzi trebuie să perseverăm în aceeași bază, tari în credință, că vom fi mai fericiți decât ei, că ne va fi dat să vedem cu ochii schimbarea spre bine a sortii neamului nostru, cu ajutorul dinastiei. Și să nutrim speranța, că această credință a noastră nu va fi deșartă.

Partidul național român și partidele maghiare.

De Septimiu Albini,

Fost secretar al partidului național român.

Interminabila criză a guvernului coaliționist a produs o simțitoare perturbație în viața partidelor politice din Ungaria.

Cărmuirea tot mai pe față a d-lui Kossuth spre apele 67-iste, sau mai bine zis spre mamelucismul fără principii; disidența d-lui Justh; reparația contului Tisza în arena politică; diferitele combinații ministeriale cu Héderváry-Lukács-Kristoffy-Justh, etc., au pricinuit oarecare zăpăceală în opinia publică. În tot cazul o schimbare a început, atât în gruparea oamenilor politici în partide, cât și în raporturile dintre diferitele partide vechi și nouă.

În această situație, este de actualitate întrebarea: Ce va face partidul național român? Ce atitudine va lua el în fața noilor grupări, forte sau în formație? Pe cari le va combate și de cari va cerca să se apropie și să meargă în mână cu ele, măcar în anumite chestiuni? Lucrul acesta interesează în prima linie pe mâni, dar am văzut că-i interesează și pe Maghiari, ba chiar și cercuri mai îndepărtate.

Când cu recenta alegere de președinte al Casei deputaților, atitudinea clubului naționalităților a fost urmărită cu vie atenție, atât la Budapesta cât și la Viena. Nu cercetăm dacă dl Wekerle a încercat sau nu să-și asigure, pe căi piezișe, voturile deputaților naționaliști pentru candidatul guvernului. Important este, că de acest lucru s'a vorbit cu oarecare insistență în presă, ceea ce dovedește că atitudinii deputaților noștri li-s'a dat o importanță deosebită în această chestiune.

Iar când la alegerea de președinte naționaliștii și-au dat voturile pentru dl Justh, această faptă a lor a produs, mai mult între străini decât între ai noștri, o vizibilă senzație. Am văzut că mai mulți deputați naționaliști au fost intervievați de ziariștii din Budapesta și Viena și că fel și fel de comentarii s'au scris asupra acestei atitudini a lor.

Lucrul este explicabil. Orice soluție va primi actuala criză, este cert că grupările partidelor din Parlamentul Ungariei, precum și importanța lor numerică, vor suferi esențiale modificări. Iar dacă mai adăugem că, după toată probabilitatea, și reforma electorală se va face, fie cu votul universal complet, fie cu oarecare restricțiuni, dar se va face, apoi este evident că, nu peste multă vreme, modificările de cari vorbim, se vor arăta și mai pronunțate.

Introducându-se însă votul universal, nu se va putea evita, ori câtă silință și-ar da oligarhia de astăzi, ca numărul deputaților reprezentând naționalitățile să fie în mod considerabil sporit. Și astfel se apropie, așa credem, timpul, când voturile acestora, nu numai prin importanța cauzei ce reprezintă, dar și prin numărul lor, vor avea mai multă greutate în viața politică, decum au avut până acum.

În presimțirea acestei dezvoltări a lucrurilor, cercurile politice interesate au de pe acum privirile ațintite asupra deputaților naționaliști, și cu deosebire asupra Românilor, cari reprezintă cea mai numeroasă și în toate privințele cea mai importantă naționalitate nemaghiară din patrie.

Se cuvine dar să precizăm punctul de vedere românesc în această chestiune, — mai mult pentru orientarea străinilor decât pentru lămurirea noastră proprie, căci, așa credem, pentru Români chestiunea este destul de limpede și nu are trebuința de multe explicații.

Înainte de toate este clar că, în toate partidele din actuala coaliție, și noua partid care urmează pe d. Iuliu Justh, cu un cuvânt toate cari au fost, sunt sau aspira în veci la guvern, nu reprezintă interesele *generale* ale țării, ci interesele *specifice* ale rasei maghiare. Toate dar, fără excepție, stau față cu naționalitățile într'un raport de dușmănie vădită, căci toate vor, nu fericirea țării, ci întărirea rasei maghiare prin nimicirea celorlalte neamuri. Pentru toate drept la existență și cultură națională are numai Maghiarul, iar nemaghiarul este *străin* și, ca nemaghiar, nu are alt drept decât acela de a se maghiariza.

Așa stând lucrurile, nu poate și nu va putea niciodată să fie vorbă de apropiere și de concurența naționalităților cu aceste partide ungurești. În cazul cel mai bun, se poate întâmpla ca, din motive de tactică, reprezentanții noștri să-și alăture, în anumite chestiuni, votul lor pe lângă al unuia din partidele opoziționale maghiare, fie pentru a-și accentua caracterul lor de opoziție și a spori astfel greutatea guvernului, fie pentru a-și preciza vederile asupra chestiei de dezbateri. Totdeauna însă, deputații noștri vor trebui să-și facă rezerva, că își mențin în întregime programul lor politic, și că votul lor, dat alături de alte partide ungurești, nu poate niciodată însemna, că au abandonat ceva din principiile ce reprezintă.

Așa au procedat deputații noștri, dând d-lui Iuliu Justh votul lor la alegerea de președinte al Casei Deputaților, și așa vor proceda, sântem siguri, în toate cazurile analoage ce se vor mai ivi în viitor.

Căci nu numai faptul, că toate partidele guvernamentale ungurești sânt panmaghiare și șoviniste, împiedecă pe reprezentanții naționalităților să meargă alături cu ele, ci mai sânt la mijloc și alte motive, peste cari, cel puțin Românii, niciodată nu vor putea trece.

Mai înainte de toate nu vor putea să sprijinească, nici direct nici indirect, o politică de stat care tinde la ruperea în două, sau în mai multe părți, a Monarhiei Habsburgice, și prin

aceasta la micșorarea poziției sale de *mare putere*. Credința noastră este, că prin actualul dualism Monarhia n'a fost de loc întărită, ci mai curând slăbită, și că pe acest drum nu se poate merge mai departe decât s'a mers. Căci numai într'o monarhie tare și puternică își pot găsi toate popoarele ei, mari și mici, scutul natural și garanția sigură a existenței și dezvoltării lor naționale și culturale. Tot asemenea numai o monarhie puternică își poate împlini misiunea politică și civilizatoare la poizile Orientului european, care este cea mai înaltă, dacă nu singura ei rațiune de-a fi.

Cuvintele rostite, la 1848, de marele patriot ceh Palaczky, că Monarhia austriacă, dacă n'ar exista, ar trebui inventată, mai sânt și astăzi adevărate. Ba, mutatis mutandis, am putea zice: Dacă Monarhia Habsburgilor nu este încă destul de bine și solid organizată, ca mare putere cu vot hotărâtor în concertul statelor europene, atunci este de datorita tuturor patrioților ei adevărați, ca să-și dea concursul pentru înfăptuirea unei asemenea organizații, care este o necesitate europeană, și în același timp o chestie de viață pentru fiecare din popoarele ei.

Pornind dela această credință, românii nu vor putea merge alături cu partidele maghiare, a căror supremă preocupare este *lupta contra Coroanei*, în scop de a-i stoarce «concesiuni naționale», prin cari rasa maghiară ar putea să fie întărită, dar cari, de altă parte nu pot duce decât la slăbirea Monarhiei.

În aceeași ordine de idei, românii nu pot concuira cu partidele maghiare, cari toate ținesc la *maghiarizarea armatei*, în partea ei recrutată din Ungaria, căci aceasta constituie o agresiune periculoasă la existența lor proprie, iar de alta un atentat la siguranța și la puterea de apărare a Monarhiei.

Cum însă absolut toate partidele «patriotice» sânt de perfect acord, în această privință, adică toate voesc independența politică și economia a Ungariei; toate voesc maghiarizarea trupelor ungurene ale armatei împărătești; toate sânt angajate în lupta cu Coroana pentru «concesiuni naționale», concluzia se impune dela sine: Orice alianță și orice concurență politică a românilor cu partidele maghiare, este și trebuie să rămână, în orice împrejurare, o alianță și o concurență de faptă.

Într'această situație, românii sânt în poziția de a nu putea merge alături cu partidele maghiare, interesate neamului nostru tot ar reclama ca, cel puțin o parte dintre hanțușii noștri, să meargă alături cu una sau alta din partidele maghiare. Aceasta este cunoscuta teorie a procedurii «cu rouă în împărăție», a cărei aplicare ar putea, câteodată, să ne servească ca un *momento*, adresat la anumite locuri — ca statornicia românilor — în credințele lor politice nu merge până la *slăgăritu*, și că vredica lor *desconsolare* i-ar putea îndemna să-și crolască altă politică națională.

Această teorie nu o credem însă de loc potrivită cu împrejurările, cu puterile și cu caracterul poporului nostru. Admitem că Ungarii s'au folosit adeseori de ea, și au avut chiar succese momentane în urma ei, dar nu puteau pierce din vedere, că ceea ce potrivește pentru unul, nu se potrivește pentru toți, și ceea ce e bine într'o situație, nu e bine în toate situațiile. Și în definitiv, această teorie și pe unguri i-a dus, precum vedem din crizele devenite cronice, în cari se sbuciumă de atâta timp, nu la biruință, ci în preajma falimentului...

Cu atât mai puțin putem adopta această teorie noi românii, pentru cari politica nu este un lux, un sport de oameni îmbuibăți, ci o crâncenă luptă pentru existență. În situația noastră strâmtorată, sântem de nestrămutată convingere, că în luptele noastre politice claritatea și *sinceritatea* principiilor ce ne conduc este cea mai bună, este singura garanție a biruinței!

Căci să nu ne amăgim pe noi înși-ne. Politica noastră națională nu e o creațiune ad-hoc, născocită în vederea unor interese trecătoare, ci o luptă *seculară*, pe viață și pe moarte, pentru dobândirea drepturilor de existență națională și culturală. Asemenea luptă nu poate fi purtată cu manevre, cancanne și intrigi, cum se obicnuiesc în luptele partidelor, al căror scop final este cucerirea *bugetului*. Asemenea luptă cere orientare sigură și statornică, ce trebuie să fie urmată fără șovăire, din generație în generație, până la izbânda definitivă.

Această orientare noi Românii o avem în *politica noastră tradițională*, rezultată din nevoile neamului și din experiențele unui lung și dureros trecut. A ne abate dela dânsa, ar fi un lucru periculos, căci orice altă orientare politică ne-ar deschide perspective, pe orizontul cărora nu vom găsi garanțiile unui viitor fericit!

Iar a cere să producem numai *aparența* că am fi dispuși să ne abatem dela politica noastră tradițională, ar fi — ierte-ni-se vorba — o copilărie. Căci de o parte nu prea vedem puțința cum să le producem, în situația noastră și cu puterile noastre mărginite, iar de alta, chiar dacă am încerca să le producem, — cine ne va crede? Căci oamenii cunoscători ai situației și ai rostului neamului nostru știu foarte bine, că chiar dacă am voi, nu putem să facem altă politică. Toate interesele de viață ale noastre s'ar opune la aceasta!

Prin urmare rămâne bine stabilit, că cu partidele ungurești, cari diriguiesc astăzi destinele Ungariei, partidul național român nu poate conlucra, căci pentru această conlucrare lipsește orice bază.

Dar prin aceasta nu voim să zicem, că nu s'ar putea o conlucrare cu nici un partid unguresc. Din contra, ne putem foarte bine închipui un partid *patriotic*, în înțelesul cel adevărat al cuvântului, care să nu îmbrățișeze numai interesele exclusive ale rasei maghiare, ci interesele generale ale patriei, și prin urmare, în mod implicit, interesele tuturor popoarelor ei. Cu asemenea partid, chiar dacă ar fi întemeiat și condus de maghiari, am găsi multe puncte comune, nu numai pentru o conlucrare din caz în caz, ci chiar pentru o sinceră și durabilă alianță.

Vastul teren al chestiunilor economice, atât de neglijate în «fericita» Ungarie; îmbunătățirile atât de necesare în administrație și justiție; măsurile de luat contra despoperării țării prin emigrațiuni și prin cumplita mortalitate a copillor; crearea unui serviciu sanitar europeanesc, etc. etc., ar fi câteva puncte dintr'un program politic, la a cărui realizare partidul nostru nu și-ar refuza concursul.

Bine înțeles, că un asemenea partid ar trebui să înceteze, și în definitiv credem că nici n'ar mai putea să continue, nesfârșitele și oțioasele lupte și discuții «de drept public», cari au putut să folosiască oligarhiei ce ne-a stăpânit până acum, dar sânt păgubitoare Monarhiei, statului ungar și popoarelor sale, și în cele din urmă însuși poporului unguresc.

Dar există un asemenea partid în Ungaria? Un partid unguresc, cu care naționalitățile, și în special românii să poată conlucra, ca cetățeni ai Ungariei, la consolidarea și fericirea patriei comune? Până acum nu-l vedem nicăieri, deși am dori în toată sinceritatea ca un asemenea partid să ia cât mai curând ființă.

Ar fi doar partidul social-democrat, cu care, el neidentificându-se cu rasa maghiară, ci cu muncitorimea din Ungaria, fără deosebire de limbă, românii ar putea să meargă mână în mână, cel puțin în unele chestii, ca votul universal, reforma impozitelor etc. Dar în alianță desăvârșită nu vor putea intra nici cu socialiștii, căci de o parte se opune doctrina fundamentală a socialismului, incompatibilă cu interesele vitale ale poporului nostru, pentru care, ca popor de plugari, dreptul de proprietate este și trebuie să fie un principiu cardinal și inviolabil. De altă parte se opune împrejurarea, că și socialiștii cer independența economică a Ungariei față cu Austria, ceea ce noi credem că ar fi un dezastru și ar duce la sărăcirea mai crâncenă a țării, care și-ar pierde prin aceasta cel mai principal și cel mai statornic cumpărător al produselor sale agricole.

Ar mai fi în fine partidul creștin-social unguresc, a cărui înființare se încearcă în zilele acestea. Despre acesta însă, nu putem, firește, să zicem nimic, până când nu-l vom vedea la lucru. Dar în principiu credem a putea spune de pe acum, că dacă el va urma întru toate pe soții săi de principiu din Austria, apoi o conlucrare a naționalităților, și cu deosebire a Românilor cu acest partid nu este de loc exclusă.

Precum frații noștri din Bucovina s'au aliat cu marele partid creștin-social de supt conducerea ilustrului Dr. Carol Lueger, și-și văd în această alianță perfect asigurate interesele lor naționale, astfel s'ar putea întâmpla să facem și noi, dacă condițiunile alianței vor fi aceleași.

Viața culturală și socială în Arad.

O făgăduință îndeplinită.

Un an mănos pentru viața românească a Aradului se încheie peste câteva zile. Anul trecut, în numărul de Crăciun am constatat stercipiciunea și nemișcarea ce caracteriză viața românilor de aici. Am arătat cum lungă epocă de înfrîngere străină, cum școalele, ziarele, cultura străină printr'o acțiune statornică și intensivă de mai multe decenii au izbutit nu să desnaționalizeze pe români dar să atrofieze și să ucidă totuși viața lor culturală. Pentru un intelectual cu cultură românească, spuneam noi, mediul acesta de cărturari fără viață, fără mișcare culturală românească, înstrăinași sau cel puțin falsificăți ca limbă, ca cultură și mentalitate, sînt un adevărat loc de surghiun moral. Am adăugat însă că presențele unei schimbări se ivesc și o viață nouă înmugurește supt sloiul înstrăinării și al nepăsării. Ne-am încheiat articolul cu nădejdea că o nouă epocă va începe pentru Aradul nostru, al celor 12000 mii de români de aici și am făgăduit să conlucrăm cu toții pentru împlinirea acestei nădejdi.

Făgăduința asta s'a îndeplinit într'un mod cum nici noi nu am îndrăznit să nădăjduim. Acesta este rezultatul anului ce se mintuiește, acesta-i de sigur succesul național cel mai mare pe care românii din Arad îl pot încresta anul acesta.

Sînt trei factori de căpetenie cari au ajutat progresul acestui an: renașterea duor societăți românești, a «Asociației culturale» din Arad și a «Reuniunii femeilor române», de-o parte și desvoltarea treptată și necontentită a «Tribunii». Acestea firește sînt, ce-i drept, mai mult efectele decît cauzele adevărate și adînci cari au produs mișcarea cea nouă. Cauza adevărată e mai depărtată, e progresul economic necontentit al românilor din aceste părți care nu a putut rămîne fără urmări asupra vieții lor naționale. Organizarea economică a românilor a produs strîngerea rîndurilor lor și a condus la vie activitate politică generală. Aceasta a dat ființă ziarului aradan care apoi — la rîndul său din efect a devenit o nouă cauză, un nou și puternic instrument de progres și de viață românească.

Prin acțiunea lui îndelungată, el a întărit conștiința politică și a trezit-o pe cea culturală. Cel dintîi rod al acestei acțiuni este reactivarea celor două societăți culturale din Arad: «Asociația culturală» și «Reuniunea femeilor române». Ele au făcut mișcarea culturală a anului ce a trecut. «Asociația aradană» e înființată de peste 40 de ani. Statutele ei, aprobate de însuși împăratul, permit o activitate și mai largă decît ale «Asociației transilvane». Conducerea «Asociației» noastre e pusă în minile d-lui Vasile Goldis.

Primul eveniment al anului 1909 a fost adunarea generală a «Asociației», ținută în ziua de 11 Februarie. Adunarea s'a ținut în sala de festivități a primăriei comunei Arad, unul din puținele semne de bunăvoință pe cari ne-o arată autoritățile locale. A fost o zi frumoasă și neuitată pentru toți românii aradani. Serbările s'au desfășurat cu toată pompa și prestigiul exterior convenit unui eveniment atât de mare. Au participat, afară de aradani, sute de fruntași și țărani din împrejurime. Lipova și Radna, aceste două frumoase orașele românești, apoi Nădlacu, Pecica, Curticium etc. au fost reprezentate prin mulți fruntași. Ne-a impresionat mai ales prezența mai multor iubți oaspeți din România, între ei d. R. Vercescu, prefect de Dolj și Bosniel-Paraschivescu, avocat din București. Balul care a urmat seara la «Crucea-Albă» a amintit prin splendoarea și caracterul distinct ce a avut, cele mai bune vremuri ale vechilor baluri românești din Arad. A fost un mare succes cultural și social, primul pas făcut cu hotărîre și izbîndă spre viitor.

A urmat imediat al doilea pas: Reactivarea «Reuniunii femeilor române». A fost un nou succes poate și mai mare.

Reuniunea și-a pus scop înființarea unei noi școli de fete mai mari și mai bine înzestrate decît cea de astăzi. Cu o energie și stăruință fără păreche ea s'a pus să înlăptuiască idealul acesta, începînd strîngerea fondurilor. Sufletul mișcării e d-na Letiția Oncu, iar alături trebuie pomenită și d-na Marilina Bocu. «Serata etnografică» a inaugurat activitatea «Reuniunii». Serata a fost un succes artistic, cum nu s'a văzut la noi de mult.

Marele număr de public românesc dar și străinii au privit cu adîncă uimire și admirație bogăția și strălucirea costumelor, variația și vioiciunea jocurilor noastre. Aradul nu mai văzuse niciodată atîta culoare și viață curat românească. Rezultatul seratei a fost: renașterea unei noi societăți culturale, popularizarea ideii școlii de fete ce trebuie să se înființeze.

În primăvara aceasta s'au ținut și mai multe conferințe literare iar seria lor va urma anul viitor mai departe.

Într'un chip deosebit de frumos a fost sărbătorită amintirea lui Mihail Eminescu în Arad. Serbarea, organizată de «Asociațiunea» aradană a dovedit că conștiința culturală a pătruns tot mai adînc în publicul nostru. Programul a fost alcătuit foarte fericit din trei scurte conferințe cari arătau pe Eminescu din diferite puncte de vedere, poetul, omul și operele sale. Printre ele au fost întreșesute recitații și cîntări din bucățile

poetului. Serbarea a fost străbătută toată de marele poet și a fost desigur una din cele mai deosebite comemorări ale lui.

În sfîrșit a patra serbare mai mare ce s'a ținut noi a fost inaugurarea palatului «Tribunii». Deși avut și un caracter politic, nu a fost totuși lipsi nota culturală. Întărirea unui ziar în aceste locuri e numai o faptă politică ci și culturală, cum a a luat d. Oncu în cuvîntarea sa dela serbare. Banș și concertul au fost centrul serbării, pe cînd înzărarea palatului a avut, precum s'a pomenit, mai caracterul unui act religios. Concertul mai ales o audițiune de valoare adevărat artistică. Pre d-nei Lucia Cosma a ridicat-o la această înălțime între oaspeții veniți de departe s'au remarcat repertanții presei din București, d-nii Ion Popescu, C. Mille și I. Russu-Abrudeanu, apoi d. C. Cioș primarul Craiovei, mulți deputați naționaliști, în d. Milan Hodza și poetul Ardealului, d. Oct. Goga, care de-atunci a legat strîns legături cu aradanii. O expoziție de industrie de casă născă s'a făcut în palatul «Tribunii» și a atras vizitatori.

De o mare însemnătate sînt hotărîrile aduse dău de comitetul «Asociației» prin care s'a organizat mod sistematic munca culturală și s'a hotărît o să se întindă și asupra clasei meseriașilor și negrușilor. Punctul acesta din urmă, dacă nu va ră o hotărîre goală, ne deschide un nou cîmp de m și perspective foarte largi pe viitor: formarea și strarea unei clase de mijloc.

În cursul anului au mai avut loc și alte serbări lare mai mărunte, ședințele festive ale Seminarului, cheierea anului școlar la școala de fete și la sem cări încă au îmbogățit viața noastră.

Foarte îmbucurătoare e formarea unui cor al «ciațiunii» pe care d. Trifu Lugoianu îl instruește pricepere și abnegațiune. El a cîntat în catedrală mai multe rînduri și proiectează un concert.

În trecut putem aminti și alt succes moral al noastre culturale. Presa ungurească din loc, care fiu de orice întîmplare politică pentru violente curi contra romînilor, a adoptat un ton mai urbu mai conciliant cînd e vorba de mișcările noastre turale și sociale. Nu ne facem iluzii din asta, e și asta un succes și un început de concesii.

Sîntem la sfîrșitul unui an bogat în fapte. Roa lui, nădăjduim, nu ne vor îndemna la odihnă, e noui silinți și la nouă muncă. «Asociația» e abia zită și trebuie să-și croiască o activitate continuă și stematică. După multele serbări șgomotoase aște și munca tăcută, modestă și rodnică a zilelor de le. Sînt o sumedenie de probleme de rezolvit încă. Șo de fete nu e încă întruchipată. Meseriași și negușori sînt încă organizați și nici țărani din Arad nu atrași în acțiunea culturală. «Asociațiunea» va te să-și ridice palatul pe care-l proiectează, căci fără acest adăpost ea nu va avea destulă putere de acți. Societatea de gimnastică, deși s'a proiectat, nu s'a cut încă, trebuința ei e neîndoioasă.

Sînt tot atîtea perspective de muncă ce ni-se chid, de munca cea mai bună, cea mai rodnică și pozitivă pentru întărirea și păstrarea naționalității stre. Acesta-i în acelaș timp și rostul politic al vității noastre culturale. A cîștiga cu armele cel mai mare și cumplit război, războiul pentru noastră națională — aceasta să ne fie deviza!

Calvarul presei naționaliste. Iosif Dvot redactor la ziarul slovăcesc «Slovensky Tyzden» a fost condamnat eri de curtea cu jurată din Budapesta la 8 luni închisoare și 1000 coro amendă în bani.

«Crima» e, firește, agitație împotriva nației maghiare.

Cuvîntul de protestare al scriitorilor români. Comitetul «Societății scriitorilor români» a expedit următoarea telegramă d-nei Hortensia Goga, soția d. Octavian Goga, cu prilejul arestării acesteia.

D-nei Hortensia Goga

Aflînd cu uimire arestarea iubitașului prietenul nostru excelent și admirat, Vă trimitem odată cu protestarea noastră contra acestui de silnicie sentimentele noastre de adîncă patie.

(ss.) Comitetul «Societății scriitorilor români» M. Sadoveanu, D. Anghel, Em. Gîrleanu, Ș. Iosif, Cîrcînat Pavelescu, Il. Chendi, I. Mălescu și Z. Bârsan

Convocarea Delegațiilor. O telegramă anunță că Delegațiile vor fi convocate la Sibiu încă în cursul lunii acesteia, pentru volat provizoriului bugetar. Constituția bosniacă va proclama asemenea înaintea delegațiilor.